

BEL- ÉS KÜLPOLITIKA

(1403–1526)

Harmincnégy nyugodt esztendő 1403 nyara és ősze fordulópontot hozott Zsigmond uralkodásában, ugyanis ettől kezdve szilárdan kezében tartotta a kormányzás gyepelőjét, és belháborúk sem dúlták fel országa nyugalmát. Ezt azzal érte el, hogy a legbefolyásosabb urakat megnyerte magának, és okos személyi politikát folytatott.

A nápolyi párt felkeléséből a király megerősödve került ki. Kegyelmet hirdetett a lázadóknak, s megígérte, hogy birtokaikat sem fogja bántani. Ezek után csak néhányan nem hódoltak meg neki, ők valóban elveszítették javaikat.

Ha a véres megtorlás el is maradt, a nagyurak nem kerültek el a büntetést. Az ígéretük ellenére ugyanis némelyikük arra kényszerült, hogy egy-egy uradalmát átengedje a királynak, vagy pedig borsos árat fizessen értük. Az egyik Újlaki fivér 12 ezer aranyforintért nyert amnesztiát. A büntető kéz a kisebb nemeseket sem kímélte. 1405 tavaszán rendelet született, amely szerint Lajos király koráig visszamenőleg felülvizsgáltatták a királyi okleveleket. A vizsgálat sokszor évekig is elhúzódott. 1409-ben megyénként tartottak nyomozást, hogy ki az, aki nem kért kegyelmet, vagy elmulasztotta okmányainak a bemutatását.

Az 1404 áprilisában hozott rendelete, amiről már szóltunk, lehetőséget adott arra, hogy saját híveit nevezze ki a püspöki székekbe, így a megüresedett egyházi javadalom kormányzását valamelyik bizalmasára bízta.

Zsigmond alaposan megfontolta, ki lehet országos főméltóság. A felkelésben részes uraknak néhány esztendőre le kellett mondaniuk a különböző hivatalokról. A változás már 1403 előtt elkezdődött. A nádori tisztséget 1402-től haláláig Garai Miklós töltötte be, aki a király sógora lett, hisz ő is Cillei leányt vett nőül. A nádor 1402 és 1429 között öt uradalmat kapott adományba. A felkelés egyik szervezőjének, Kanizsai Jánosnak le kellett mondania a kancellári méltóságról.

A király uralkodásának eme új korszakában úgy kormányzott, hogy egy-egy megbízható személyre egyszerre több, egymással szomszédos várat, megyék ispánságát bízta rá. Az uralkodói hatalom fontos pillére lett a firenzei eredetű Ozorai Pipo, aki 1426-ban bekövetkezett haláláig országos sókamaraispánként foglalkozott a legfontosabb jövedelemfajtaival, valamint a Délvidék 6-8 megyéjét, 15-20 királyi várat irányította. Érdekes módon nem tett szert óriási magánvagyonra. A sort folytathatjuk a lengyel eredetű Stiborral, aki magánbirtokai mellett 20 Vág-völgyi, határszéli várban parancsolt. Fia a huszita háborúban vitézkedett. Nem feledkezhetünk el Cillei Hermanról sem, akinek a leánya, Borbála 1405-ben ment nőül Zsigmondhoz. A Cilleiek hatalmas uradalmakkal rendelkeztek Szlavóniában.

1408-ban Zsigmond elérkezettnek látta az időt, hogy az őt támogató főurakat szorosabban magához kösse. Így született meg a Sárkányrend, amelynek a fejedelem és neje mellett 22 hazai főúr lett a tagja. A 22 főnemesnek a király megígérte, hogy megvédi özvegyeiket és árváikat. A fejedelem és bármelyikük viszályában ők döntenek, miként az egymás közötti nézeteltéréseket is Zsigmonddal együtt simítják el. Elhatározták, hogy új tagokat közösen vesznek fel, s az újdonsült lovag egyévi próbaidő után báróvá lesz.

A rend révén a magyarországi kormányzás biztosabbá vált, s a tagok valóban fontos pozíciókat töltöttek be. Arról azonban szó sem lehetett, hogy a király a főurak játékszere legyen, hisz elég erős volt ahhoz, hogy nélkülük cselekedjen. Alig telt el néhány hónap, s Rozgonyi Simon személyében nem a rend tagjai közül választott országbíró. Aki a lovagok közül vétett a közbiztonság ellen, vagy hatalmaskodott, érezhette Zsigmond kezének súlyát. Említettük már Szécsényi Miklós példáját. De idézhetjük Szántai Lack Jakab fiát, akit földönfutóvá tett.

Zsigmondnak arra is volt ereje, hogy új, alkalmas embereket keresen, akiket a régiek helyére állíthatott. Rozgonyi Simon kinevezése szerencsés lépésnek bizonyult, hisz a viszonylag szerény vagyonú Abaúj megyei család tagjaira később is számíthatott. Másik felfedezettje Pálóci Máté lett, aki 1403-ban a főúr Perényi Péter zászlaja alatt vitézkedett. A király hamarosan királyi várakat bízott rá, 1419-ben titkos kancellárja lett, majd országbíróvá nevezte ki. Amikor 1433-ban Garai nádor meghalt, ezt a fontos posztot Pálóci kapta meg. Fivére, György egyházi karriert futott be, amelynek csúcsán esztergomi érsekként lett az uralkodó biztos támasza. Midőn 1426-ban Ozorai Pipo lehunyta a szemét, némi zavarok után a Tallóci fivérek kerültek a délvidéki megyék élére. Zsigmond halálakor az ország déli részén, Szörénytől a tengerpartig és Szlavóniában ők voltak az urak.

Az uralkodó bizton számíthatott a szerb fejedelemre. Lazarevics István 1411-ben több várost, számos várat (köztük Tokajt, Munkácsot, Világosvárat stb.) kapott adományba.

Az új emberek útja rögzösebb lett, mint elődeiké. Zsigmond ugyanis már nem ajándékozott olyan könnyű kézzel birtokokat, mint azt korábban tette. A Rozgonyiak királyi várakat kaptak tisztséggül vagy zálogba, ám csak hosszas szolgálat után reménykedhettek abban, hogy a zálog örökös tulajdonukká válik.

Annál bőkezűbbnek bizonyult nejevel, Borbálával szemben. Igaz ugyan, hogy midőn a királyné öregedő férjét egy német lovaggal csalta meg, négy esztendőre (1419–1423) Váradra száműzte, utóbb azonban megbocsátott neki, s fokozatosan ismét óriási birtokok urává tette. 1437-re 24 váruradalom lett az övé, négy megye élére ő állított ispánt, és 9 felföldi bányaváros adója gazdagította. A királyasszony jól gazdálkodott. Így tudta zálogba venni 1430-ban 60 ezer forintért Diósgyőr, Dédes és Cserép várakat.

A bárói tanácsosok mellett olyanoknak is kikérte a véleményét, akik mögött nem állt nagybirtok, nem viseltek fontosabb hivatalt. Ők tudásuknak, rátermettségüknek köszönhatték, hogy a király meghallgatta a szavukat. Közéjük tartoztak olyanok, akiket utóbb bárói pozícióba emelt, de olyanok is, akik nem kerültek ilyen magas polcra, pl. a német eredetű Nürnbergi Márk, az olasz Noffrik – hogy csak néhány nevet

említsünk. Őket a király különös tanácsosainak nevezték. Szerepük főként akkor növekedett meg, amikor Zsigmond külföldön tartózkodott, s a magyar ügyekben meghallgatta a véleményüket.

Az uralkodó bölcs személyi politikáját mutatja az is, ahogy a kancelláriák vezetőit kiválogatta. 1405 után e tisztségeket egyértelműen az uralkodótól függő személyek töltötték be. Ezt a célt szolgálta, hogy Kanizsai helyére Eberhard zágrábi püspököt nevezte ki, vagy az, hogy a titkos kancelláriát, ahol a király intézkedéseit foglalták írásba, illetve diplomáciai ügyeket intéztek, 1405 és 1423 között világi személyekre bízta. Például Perényi Imrére, aki korábban a pohárnokmester volt, majd Pálóci Imre és Máté diósgyőri várnagyokra. Mondanunk sem kell, eme urak helyett a mindennapi munkát a helyettesek végezték. 1424-ben Albeni János püspök vette kezébe a nagy- és a titkos kancelláriát. Az utóbbi hivatalban az a köznemesi származású Gatalóci Mátyás helyettesítette, akit főnöke halála után munkája elismeréseként Zsigmond a két kancellária vezetésével bízott meg.

Az uralkodó körül tevékenykedő személyek dolgozták ki városokat támogató politikáját, amelyet az 1405. évi dekrétum tükröz, bírósági és katonai reformjait, amelyekről könyvünk megfelelő fejezetében már írtunk. Környezete tanácsait követte akkor is, amikor mind több feladatot bízott a megyékre, és egyre gyakrabban merült fel benne a gondolat, hogy a köznemességet sem kellene kihagyni az államügyek intézéséből. A már említett 1415–1417 közötti reformjavaslatai köznemesi ülnökökről szóltak. Majd 40 esztendő után, 1435-ben a főpapok, bárók mellett a megyék küldötteit is egybehívta. Az országgyűlési tanácskozás előtt már jó előre megküldte javaslatait a vármegyéknek, hogy alaposan átgondolhassák. Az ez évi határozatok növelték a megye szerepét.

Mi készítette erre a politikára a királyt? Az előzőekben már láttuk, milyen ügyesen szorította engedelmességre a nagyurakat. Ám észre kellett vennie azokat az intő jeleket, amelyek támogatói körének a szélesítésére készítették. Megesett, hogy egyik vagy másik nagybirtokos többszöri felszólítás ellenére sem küldött katonát királyának. Zsigmond távolléte nem használta a közbiztonságnak. Felszaporodtak a hatalmaskodások, amelyeket jobbára a nagybirtokosok követtek el, kár-

vallottjai pedig a köznemesi birtokok lettek. Pedig a belső békét a király minden eszközzel igyekezett megteremteni.

Bonyodalmak támadtak az utódlás körül is. Elgondolkozathatta őt az a tény, hogy kiszemelt utóda, veje, Habsburg Albert nem örvendett népszerűségnek az országban. Felesége sem szívelte az osztrák herceget, és inkább a lengyel uralkodót akarta Magyarországra hozni. Ezért cselekedett Zsigmond gyorsan, amikor halála közeledtét érezte. A morvaországi Znojmban (akkor németesen Znaimnak hívták) pihent meg a fejedelmi menet. Az ősz császár elfogatta a feleségét, és elérte, hogy a körülötte tartózkodó urak a Habsburg herceg mellett foglaljanak állást. Hosszú, eseményekben gazdag szakasz záródott le hazánk történetében, amikor 1437. december 9-én a király elhunyt.

Császári külpolitika Miután szívós munkával biztos háttérrel teremtett magának, Zsigmond nyugodtan láthatott neki külpolitikai céljai megvalósításának. A feladat azt kívánta, hogy éveket töltsön távol országától. Ezt nyugodtan megtehetette, hisz megbízható emberekre hagyhatta Magyarországot. Így lett helyettese 1414–1418 között Garai Miklós nádor és Kanizsai János érsek (akinek időközben megbocsátott). Minden kormányzati ügyet rájuk mert bízni, csupán a birtokok és egyházi javadalmak adományozási jogát, illetve a kegyelmezési jogot tartotta fenn magának.

Zsigmond előtt két nagy külpolitikai cél lebegett. Meg szeretne volna szerezni a cseh trónt és a német-római császári koronát. Ám miközben eme célkitűzésein munkálkodott, más problémákkal is szembe kellett néznie.

Itt volt például Dalmácia ügye. A tartomány fővárosának, Zárának s még néhány várnak az ormán Nápolyi László zászlaja lengett. Mikor a trónkövetelő belátta, nincs reménye arra, hogy a magyar koronát elnyerje, 1409-ben ezeket a helyeket 100 ezer aranyért eladta Velencének. A köztársaság ekkor szánta el magát, hogy fegyverrel szerezze vissza Dalmáciát, amit egykor Nagy Lajos hódított el tőle.

Bár Zsigmond környezetéből sokan hajlottak a békére, az uralkodó a háború mellett döntött. Az ehhez szükséges pénzt úgy teremtette elő,

hogy 16 szepesi helységet elzálogosított a lengyel királynak. 1412-től a hadműveletek mind hevesebbé váltak. A magyar hadvezér, Ozorai Pipo szép sikereket ért el, s volt időszak, amikor Velence itáliai háttországában folytak a hadműveletek. A magyar király 1412-ben kontinentális zárlatot hirdetett riválisával szemben. Ennek ellenére a köztársaság mindinkább a magyarok fölé kerekedett, úgyhogy 1420-ra sikerült Dalmáciát meghódítania. Uralkodónk nem nyugodott bele a terület elvesztésébe, csak 1433-ban kötött fegyverszünetet a köztársasággal.

A magyar király vereségét nemcsak a pénzhiány magyarázza. Ebben az időben fejedelmünket már más európai ügyek kötötték le. 1410 szeptemberében 3 német választófejedelem, a következő esztendőben pedig mind a 7 német királlyá választotta őt, s ezzel a nyugati keresztény világ rangban legelső uralkodója lett. Mivel Németországban az egyes fejedelmek nagy hatalommal rendelkeztek, Zsigmond energiáját az kötötte le, hogy befolyását erősítse. A gondokat tetézte, hogy megoldást kellett találnia az egyházszakadásra. Az egyháznak belső reformra volt szüksége, amit Husz János prágai fellépése jelzett.

1414-ben Konstanzban zsinatra hívta össze az egyházfőket. A három pápából kettővel könnyen boldogult. Ám a harmadik sehogy sem akart megválni tisztségétől. Zsigmond hát útra kelt, hogy a Pireneusi-félsziget uralkodóit rábírja, hagyjanak fel a makacskodó egyházfő támogatásával. Járt Londonban és Párizsban is. 1417-ben tért vissza Konstanzba. Ez év novemberében végre V. Márton személyében új pápát választottak, akit az egész nyugati világ elfogadott. A reform ügye már lassabban haladt, s végül a tanácskozásnak nem sikerült a problémát megoldania. Néhány esztendővel később új zsinatot hívtak össze Bazelbe.

Husz Jánossal és gondolataival sem sikerült leszámolni. Huszt ugyan 1415-ben Konstanzban máglyahalálra ítélték, ám eretneknek nyilvánított eszméi annál inkább terjedtek Csehországban. 1419-ben, Vencel király halála után Zsigmondé lett a cseh trón, aki nem volt hajlandó engedélyezni a huszita vallásgyakorlatot. 1420-ban a szentatya keresztes hadjáratot hirdetett a csehek ellen.

Zsigmond úgy gondolta, könnyen boldogul cseh alattvalóival, de keservesen kellett csalódnia. Az újabb és újabb keresztes hadak rendszere-

sen kudarcot vallottak. Az uralkodó kezdte belátni, hogy mindhiába áldoz nagy összegeket a sikerre, ezért megegyezésre törekedett. A gondolatot az egyház sem ellenezte. 1433-ban a husziták kelyhes irányzata és a katolikus egyház között megszületett az egyezség. Ezután a katolikus és cseh rendek súlyos vereséget mértek a másik huszita irányzat híveire, a táboritákra. Végre 1436-ban Zsigmond bevonulhatott a prágai várba.

A huszita háborúkból hazánk sem maradt ki. A harctereken magyar bárók is harcoltak bandériumaikkal. A harci cselekmények alkalmanként átcsaptak Magyarországra. Először csak zsákmányszerző hadjáratokat indítottak a Felföldre, 1432-ben azonban bevették Nagyszombatot, a következő esztendőben a Szepességben pusztítottak. Nagyszombatot ugyan sikerült visszavenni tőlük, ám a huszita tanok terjedését nem lehetett megakadályozni. A Felföldön kívül Erdélyben és Dél-Magyarországon örvendtek különösen nagy népszerűségnek ezek a gondolatok.

Az 1430-as évek másutt is sikert hoztak királyunknak. 1431-ben Milánóban lombard királlyá kenték, majd 1433-ban végre elnyerte az olyannyira áhított császári koronát. 1433. május 31-én IV. Jenő pápa Rómában koronázta meg.

Miközben Zsigmondot Nyugat-Európa kötötte le, kevesebb figyelmet fordított a hazája déli határait fenyegető török csapatokra. Úgy gondolta, az a koncepció, hogy a környező országokból ütközőállamokat épít ki, beválik. A rendszer leggyengébb láncszemének Bosznia bizonyult, ahová öt alkalommal kellett csapatokat küldeni a magyarbarát királyok támogatására. A befolyás sohasem volt tartós.

1413-tól ismét szaporodtak a török portyázások. 1415-ben a boszniai Dobojs vára alatt szenvedtek súlyos vereséget a magyar hadak a török és bosnyák seregtől. Fontos lépés volt, hogy a magyar végvári vonalat sikerült Észak-Boszniába helyezni. 1435-től magyar katonák őrizték például Jajcát.

1418 után vált bizonytalanná Havasalföld, ahol többször vetettek be magyar sereget, hogy az oszmánokhoz húzó vajdát elűzzék. Nem csodálható, hogy 1421-ben, 1432-ben és 1438-ban török hadak pusztították Dél-Erdélyt.

A déli határvidéken akkor alakult ki a legsúlyosabb helyzet, amikor Lazarevics István szerb despota meghalt (1427). Igaz ugyan, hogy utóda, Brankovics György magyarpárti volt, Nándorfehérvár és néhány vár magyar kézre került, ám Galambócot szerb kapitánya a töröknek játszotta át. 1428-ban királyunk sikertelenül ostromolta a Duna-parti erősséget. Ezzel az Oszmán Birodalom Magyarország szomszédjává vált, s a rabló martalócok közvetlenül a határ másik oldaláról indultak portyáikra. Zsigmond úgy próbálta a védelmet erősíteni, hogy az egész végvidéket a Tallóciakra bízta. Ám a török szomszédság egyre nagyobb fenyegetést jelentett hazánkra. Az új uralkodóra várt a feladat, hogy megoldja a nem kívánt szomszédságból fakadó gondokat.

A rendek megerősödése és Hunyadi János

Albert nehéz körülmények között kezdte az országglást. Nemcsak a vele szemben táplált ellenszenvet kellett leküzdenie. A főpapok és a főurak kemény feltételeket diktáltak új uralkodójuknak. Szakítani akartak az elhunyt fejedelem módszereivel. Azt követelték többek között Alberttől, hogy elődje minden káros újítását törölje el, és nélkülük ne döntsön tisztségekről, királyi jövedelmek felhasználásáról. Vállalnia kellett, hogy nem foglalja le az egyházi javadalmakat, nem adóztatja meg a klérust.

Az új államfő alig kezdte meg a kormányzást, 1438 áprilisában már Csehországba kellett távoznia. Egy esztendeig volt távol, addig helyette a királyné, Erzsébet intézte az ügyeket. A királyné munkálkodása elégedetlenséget váltott ki, így midőn Albert 1439 tavaszán hazatért, a nemességet országgyűlésbe szólították. Több mint 30 vármegye küldte el követeit. Bár a nemesek összehívásának a gondolata a társuralkodói aspirációkat melengető királyasszonytól származhatott, Albert a helyzetet a maga javára használta ki, hogy meggyengítse a nagyurakat.

Az országgyűlési határozatok ismerősen csengettek, hisz hasonló ígéretet kaptak másfél éve a prelátusok és a bárók. Csakhogy most az ellenőrzés a rendek kezébe csúszott át. Míg korábban a főurak bele akartak szólni a tanácsosok kiválasztásába, most a rendek ezen a téren szabad kezet adtak uralkodójuknak. Csak azt kötötték ki, hogy külföldi

nem lehet közöttük. A nádorválasztás a rendek joga lett. Az országgyűlési végzés kimondta, hogy hadfelkelést csak végső esetben hirdethet a király.

Az országgyűlés a rendi erők győzelmét hozta, ami belpolitikailag az uralkodói párt erősítette. Ám az utolsónak említett kívánság rosszkor jött, hisz égető szükség volt a nemesi hadakra, ugyanis közben Szerbia oszmán kézre került. A szultán a nagy fontosságú szerb várat, Szendrőt ostromolta. Ha beveszi, nyitva áll az útja a Tiszántúl felé.

A magyar sereg lassan gyülekezett, és Titelnél vesztegelt. Az elgondolás stratégiai szempontból nem volt rossz, hisz innen Szendrőt is, Nándorfehérvárt is és a Szerémséget is egyaránt szemmel lehetett tartani. A titeli táborozás arra elég volt, hogy Szendrő bevétele után a szultánt elriassa attól, hogy hadait Magyarországra indítsa, ám közben elszalasztották az ostromlott vár felmentését. Úgy látszik, a vezetők nem bíztak a javarészt nemesi felkelőkből álló had katonai erejében. Úgy gondolták, a jövő esztendőben nagyobb sereggel mennek az oszmánokra. Erre azonban már nem került sor, mert a király 1439 októberében meghalt.

Első Habsburg-uralkodónk halála szerencsétlen időpontban következett be. A királyné gyermeket várt, ám nem lehetett tudni, hogy fiút szül-e. Az országnagyok egy része úgy gondolkozott, hogy a várható magyarányú török támadással szemben jobb felnőtt kezébe adni a kormányzást, mint csecsemőre bízni. Ezért 1440 januárjában úgy döntöttek, hogy a szomszédos Lengyelország 16 esztendő királyát (akinek a személye már Zsigmond életében szóba került) hívják meg a magyar trónra. Remélték, lengyel segítséget kapnak a török ellen. A Krakóba induló ötfős követség Zsigmond kipróbált főuraiból állt. A küldöttség tagjai között találjuk Zrednai (Vitéz) Jánost, aki ekkor még a kancellárián tevékenykedett. Ulászló elfogadta az urak ajánlatát, s hamarosan elindult Magyarországra.

Közben Erzsébet sem pihent. Kottaner Jánosnéval ellopatta a koronát. Február 22-én életerős fiúgyermeknek, a későbbi V. Lászlónak adott életet. A gyermeket májusban a frissiben kinevezett esztergomi érsek, Szécsi Dénes Székesfehérvárott megkoronázta. A rendek kitarítottak I. Ulászló mellett, és királlyá kenették. A szertartást a Szent Ist-

ván ereklyetartójáról leemelt koronával ugyanaz a Szécsi Dénes végezte, aki néhány héttel korábban még a gyermek körül serénykedett.

A két koronázás az ország kettészakadását eredményezte, és kezdetét vette a polgárháború, amely váltakozó szerencsével folyt. Mindkét fél jelentős párthívekkel rendelkezett. Erzsébet mellett álltak rokonai, Garai László és Cillei Frigyes (mindkettő 20-20 váruradalmat mondhatott a magáénak). A Felföldet Jan Giskra, a huszitából lett zsoldoskapitány hódította meg a királyné számára. A másik oldalra álltak például a Tallóciak, akik a Délvidéket és Szlavóniát ellenőrizték, Gutai Ország Mihály, Újlaki Miklós, a nagy hatalmú macsói bán, valamint Hunyadi János. Ulászlónak kétesztendei harc után sikerült az ország nagyobbik hányadát az ellenőrzése alá vonnia. Az ország nyugati széle, a Felföld Erzsébetnek hódolt. A felek 1442 decemberében végül is békét kötöttek. Néhány nappal később a királyné meghalt. Gyermekeit Habsburg Frigyes német király gyámságára bízta.

Épp ideje volt békét kötni, ugyanis a belháború mind bátrabbá tette az oszmánokat. Miközben az ország pártokra szakadt, 1440-ben Murád szultán Nándorfehérvárt vette ostrom alá. Tallóci Jovan vránai perjel több hónapig védte vitézül az erősséget, s végül a szultánt meghátrálásra kényszerítette. Ám a pusztító portyák nem maradtak abba. A török elleni harcok szereztek nevet Hunyadi Jánosnak.

Hunyadi 1407 táján született. Havasalföldi származású apja 1409-ben kapta meg a vajdahunyadi uradalmat, s ettől kezdve vette fel a család a Hunyadi nevet. A fiatalember kezdetben nem mondhatott nagy vagyont magáénak. 1433-ban 1200 forintot kölcsönzött Zsigmondnak, amiért az Arad megyei Papi mezővárost kapta. Ezzel vetette meg a későbbi mesés vagyon alapjait. 1439-ben szörényi bán lett, és ezzel a bárók közé került.

Hunyadi már Albert idején a török fronton harcolt és szerzett érdemeket. A belháborúban Újlakival együtt győzték le Báticasék mellett Garai Lászlót. A győzelem után erdélyi vajda lett, utóbb temesi ispánná, majd pedig nándorfehérvári kapitánnyá nevezték ki. Zászlósúrként pályája Újlaki Miklóséval párhuzamosan haladt. Vajdatársa Újlaki Miklós lett, ám Erdélyben a valódi hatalom Hunyadi kezébe került. A két főúr érdekszférákra osztotta az országot. A Tiszától nyugatra eső

ország rész Újlaki befolyási övezetéhez tartozott, míg attól keletre Hunyadi szava döntött. Megfigyelhető, hogy ő csak ezen a vidéken szerzett birtokokat.

Hunyadi János a törökkel szembeni első jelentősebb győzelmét 1441-ben aratta, de az európai közvélemény előtt 1442. évi sikerei tették ismertté a nevét. Ekkor Mezid bég irányításával törökök dúlták Dél-Erdélyt. A vajda előbb vereséget szenvedett, ám négy nap múlva Gyulafehérvárnál kiköszörülte a csorbát. A győzelmet elősegítette, hogy hű embere, Kamonyai Simon magára öltötte ura páncélját. Így az oszmánok a csatában a vértzet alapján őt támadták, miközben Hunyadi szabadon irányíthatta csapatait. Ez év szeptemberében a Ialomița felső folyásánál magát a ruméliai beglerbéget, Sehábeddint futamította meg, majd a télen a bulgáriai Vidint prédálta fel. Ezek a sikerek megmutatták: a török nem legyőzhetetlen.

A következő esztendőben Ulászló támadást szervezett a törökök ellen. Az ország érdeke azt kívánta, hogy legalább a Zsigmond korabeli állapotokat állítsák helyre. Ez annyit jelentett volna, hogy az Oszmán Birodalom messzebb kerül Magyarországról. Bár a hadjáratban a király is részt vett, a hadvezéri feladatokat Hunyadi látta el. 1443 őszén indult el a mintegy 35 ezer fős sereg Nándorfehérvárról. 4 hónap alatt több csatában megverték a törököket, s csupán a beállt kemény tél, a seregben kitört lópestis fordította őket vissza. Az is igaz, hogy a szultán alaposan megerősítette a Balkán hágóit. Így a végső cél, a török fővárosnak, Drinápolynak a bevétele nem sikerült.

A szultánt megijesztették a győzelmek. Míg korábban azt követelte, hogy a magyarok fizessenek adót, és engedjék át Nándorfehérvárt, most azt ígérte, hogy a békekötés után egy hét alatt kiüríti Szerbiát, 100 ezer arany hadisarcot fizet, s ha kell, 30 ezer katonával segíti a magyar királyt.

Az ajánlat kedvező volt, ám közben már megindultak a következő évi hadjárat előkészületei. A pápa segítséget ígért. Cesarini Julian szentszéki követ a háború mellett érvelt. A Drinápolyban előzetesen megtárgyalt feltételeket a tanács elfogadta, és Váradon megkötötték a békét (1444). Ugyanakkor a magyar országnagyokkal együtt a király Szegeden megesküdött, hogy a hadjáratot megindítják. Cesarini bíborostól Hunyadi feloldozást kapott a pogánynak tett eskü alól.

Szeptemberben indult útnak az előző évinél kisebb sereg. A Fekete-tengert Várnánál érték el, ahol megütköztek az ellenséggel. A szultán hosszú és véres ütközet után megfutamodásra kényszerítette a magyar sereget. A bajt tetézte, hogy csatában a fiatal uralkodó is elesett.

A király halála után újult erővel lángolt fel a polgárháború, de a pártok nem tudták legyőzni egymást. A két fél belátta, hogy tárgyalóasztalhoz kell ülniük. Az 1445-ben összehívott országgyűlésen elfogadták V. Lászlót, és a béke helyreállítása érdekében hét kapitányságra osztották az országot. A legnagyobb területtel Újlaki és Hunyadi rendelkezett. A vajda pozícióját erősítette, hogy sikerült a pápával barátját, Zrednai (Vitéz) Jánost váradi püspöknek kineveztetnie.

A következő esztendőben László kiskorúsága idejére az ekkor már az ország egyik legnagyobb birtokosának számító Hunyadi Jánost választották meg kormányzóul. A kormányzó széles jogkört kapott, de birtokot csupán 32 teleknagysáig adományozhatott. A legfontosabb döntéseket az országtanács tudtával hozhatta.

Erélyes kézzel látott hozzá a központi hatalom helyreállításához. A szétzilálódott sókamarákat helyrehozta, pénzt veretett. Pénzügyekben a hazaiak mellett olasz szakembereket alkalmazott. Saját familiárisait ültette fontos pozíciókba. Diplomáciai leveleit Zrednai (Vitéz) János fogalmazta.

A sikerek ellenére az ország megosztottságán nem tudott úrrá lenni. III. Frigyes ugyan hadjáratban kényszerítette arra, hogy az elfoglalt nyugati területeket kiürítse, Giskrával azonban nem boldogult. Befolyását gyengítette, hogy Hédervári Lőrinc nádor halála után, 1447-ben a vele ellenséges Garai László került ebbe a tisztségbe. Azt sem tudta elérni, hogy Frigyes kiadja V. Lászlót. Ezért tárgyalásokat folytatott V. Alfonz nápolyi királlyal arról, hogy az olasz uralkodó foglalná el a magyar trónt.

Hatalmát újabb veresége tovább gyengítette. 1448-ban ismét hadjáratot indított a Balkánra. Az volt a célja, hogy az albánokkal egyesüljön, s így támadják meg a szultánt. Brankovics azonban felfedte a haditervet a szultánnak, aki Hunyadi hátába került, és Rigómezőnél csatára kényszerítette. A túlerővel folytatott egyenlőtlen küzdelemben a magyarok alulmaradtak. Hunyadi rövid időre Brankovics fogságába került.

A kormányzónak végül sikerült stabilizálnia a helyzetet. 1450-ben ki-egyeezett Garaival. Ehhez a ligához harmadikként csatlakozott Újlaki. Cillei Erzsébetet, aki Brankovics unokája volt, eljegyezték Hunyadi Mátyással.

1452-ben Frigyes végül is elengedte V. Lászlót, aki ezután elfoglalhatta trónját. Hunyadinak le kellett mondania a kormányzóságról, ám ő lett az ország főkapitánya, ő ellenőrizte az ország bevételeit. Az új király kárpótlásként neki adományozta az erdélyi szász várost, Besztercét, s grófi címmel ajándékozta meg.

A pártok között a béke természetesen nem állhatott helyre, hisz a fiatal uralkodó rokonaira, Cillei Ulrikra és Garai Lászlóra támaszkodott. Ráadásul a központi hatalom érdekeivel ellenkezett, hogy a volt kormányzó kezében még mindig igen nagy hatalom összpontosult. Jól látta ezt Zrednai (Vitéz) János, aki titkos kancellár lett, s a király mellé állt. Hunyadi egyszer megfenyegette, hogy miként főpappá tette, úgy taszítja kápláni sorba.

Kétségtelen, a jog azt kívánta volna, hogy a bevételekkel a király tetszése szerint rendelkezzen. Ám az is tény, hogy az országos főkapitánynak szüksége volt pénzre, hisz neki kellett gondoskodnia a királyság védelméről. A helyzet közben még súlyosabbá vált, hisz II. Mehmed szultán 1453-ban elfoglalta Bizáncot, s minden erejét hazánk ellen szándékozott fordítani. A Bizánci Császárság bukása felrázta a nyugati közvéleményt, s a pápa ismét keresztes hadjáratra szólított fel. Az uralkodó 1456 elején rendkívüli adót vetett ki, a török készülődésének hírére nemesi felkelést hirdetett.

Hunyadi megerősítette a veszélyeztetett végvárat, Nándorfehérvárt, amelynek kapitánya sógora, Szilágyi Mihály lett. A főkapitány csak saját magára és azokra a délvidéki parasztokra számíthatott, akik az olasz ferences szerzetes, Kapisztrán János gyűjtő hatású beszédeire fogtak fegyvert. II. Callixtus pápa a vár védelme érdekében könyörgésként déli harangszót rendelt el. Az ostrom július 4-én kezdődött. Július 21-én sikerült áttörni a török hajók blokádját, és friss erőket juttatni a várba. Másnap futásra kényszerítették a hatalmas török sereget. A ragyogó győzelem majd 70 esztendőre elvette a török kedvét attól, hogy nagyobb támadást indítson hazánk ellen. Sajnos, a táborban kitört pestisnek áldozatul esett Hunyadi és Kapisztrán János is.